היו (א)בודקין אותן [א]בשבע חקירות באיזו שבוע באיזו שנה באיזו חודש בכמה בחדש באיזה יום באיזה שעה באיזה מקום ר' יוסי אומר באיזה יום באיזה שעה באיזה מקום [ב]מכירין אתם אותו התרתם בו [ג]העובד ע"ז את מי עבד ובמה עבד [ד]כל המרבה בבדיקות הרי זה משובח [ה](ב)מעשה ובדק בן זכאי בעוקצי תאנים (ג)[ו]מה בין חקירות לבדיקות חקירות אחד אומר איני יודע עדותן בטילה בדיקות אחד אומר איני יודע ואפילו שנים אומרים אין אנו יודעין עדותן קיימת [ז]אחד חקירות ואחד בדיקות בזמן שמכחישין זה את זה עדותן בטילה (ד)[ח]אחד אומר בשנים בחדש ואחד אומר בשלשה בחדש עדותן קיימת (ה)שזה יודע בעיבורו של חדש וזה אינו יודע בעיבורו של חדש (ו)[ט]זה אומר בשלשה ואחד אומר בחמשה עדותן בטילה [י]אחד אומר בשתי שעות ואחד אומר בשלש שעות עדותן קיימת (ז)אחד אומר בשלש ואחד אומר בחמש עדותן בטילה רבי יהודה אומר קיימת אחד אומר בחמש ואחד אומר בשבע עדותן בטילה שבחמש חמה במזרח ובשבע חמה במערב [כ]ואח"כ מכניסין את השני ובודקין אותו אם נמצאו דבריהם מכוונים פותחין בזכות [ל]אמר אחד מן העדים יש לי ללמד עליו זכות או [מ]אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו חובה משתקין אותו אמר אחד מן התלמידים יש לי ללמד עליו זכות מעלין אותו ומושיבין אותו ביניהם ולא היה יורד משם כל היום כולו אם יש ממש בדבריו שומעין לו [נ]ואפילו הוא אומר יש לי ללמד על עצמי זכות שומעין לו ובלבד שיש ממש בדבריו [ס]ואם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו מעבירין (ח)אותו למחר ומזדווגין זוגות זוגות היו ממעטין ממאכל ולא היו שותין יין כל היום ונושאין ונותנין כל הלילה (י)ולמחרת משכימין ובאין לב"ד המזכה אומר אני מזכה ומזכה אני במקומי והמחייב אומר אני מחייב ומחייב אני במקומי [ע]המלמד חובה מלמד זכות אבל המלמד זכות אינו יכול לחזור וללמד חובה [פ]טעו בדבר שני סופרי הדיינין מזכירין אותו אם מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו עומדים למנין [צ]שנים עשר מזכין ואחד עשר מחייבין זכאי שנים עשר מחייבין ואחד עשר מזכין ואפילו אחד עשר מזכין ואחד עשר מחייבין ואחד אומר איני יודע ואפילו עשרים ושנים מזכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע יוסיפו הדיינין וכמה מוסיפין שנים שנים עד שבעים ואחד שלשים וששה מזכין ושלשים וחמשה מחייבין זכאי שלשים וששה מחייבין ושלשים וחמשה מזכין (כ)דנין אלו כנגד אלו עד שיראה אחד מן המחייבין דברי המזכין:

גמ' מנא הני מילי אמר רב יהודה דאמר קרא [1]ודרשת וחקרת ושאלת היטב ואומר [2]והוגד לך ושמעת ודרשת היטב ואומר [3]ודרשו השופטים היטב

ואימא

היו בודקין אותן. **אסידרא** דמתניתין דסליק מיניה קאי אחר שאיימו עליהן(ט) היו בודקין אותן: **בשבע חקירות.** בגמרא יליף להו מקראי: **באיזה שבוע.** של יובל: **באיזה שנה.** של שבוע: **בכמה בחודש.** בעשרים או בעשרים וחמשה: **באיזה יום.** של שבת. אע"פ שאמרו בכך וכך בחודש אעפ"כ שואלין להן באיזה יום בשבת היה לפי שכל השבע הללו באות להביאן לידי הזמה ושמא יש עדים להזימן ואין מעלין על לבן חשבון של חודש אם היו אלו עמהן אותו היום במקום אחר וכששואלין אותן באיזה יום והם אומרים ביום פלוני נזכרים עדי הזמה להזימם: **באיזו שעה.** של יום שמא אין עדים להזימן לכל היום ויש עדים להזימן אותה שעה: **באיזה מקום.** שזו היא המועלת להביא את כל החקירות להזמה דבלאו הכי לא מתזמי: **רבי יוסי אומר כו'.** טעמיה קאמר בברייתא בגמרא [ע"ב]: **מכירים אתם אותו.** את ההרוג שמא נכרי הוא. וזו אינה מן החקירות של הזמה אלא (א) כל שאר בדיקות אינו אלא להכחיש שמא לא יאמר כדברי חבירו ותבטל עדותם והוא והם פטורין אבל מן החקירות של הזמה אי אתה מוצא יותר משבעה כדאמרי' בגמ' [שם]: **העובד ע"ז.** אם מעידין בכך שואלין את מי עבד פעור או מרקולים: **ובמה עבד.** למרקולים בשחיטה או בהשתחואה: **בעוקצי תאנים.** שהיו מעידים עליו שהרגו תחת תאנה ובדק בן זכאי תאנה זו עוקציה גסין או דקין. עוקץ זנב הפרי מקום חיבורו לאילן: **חקירות אמר אחד איני יודע עדותן בטלה.** דשבע חקירות מקראי נפקי לן ובעינן בכולהו שתהא יכול להזימן דהזמה כתיבא בהו וכיון דאמר איני יודע אי אתה יכול להזימו באותה חקירה וכיון דאי אפשר לקיים בה מצות הזמה באותו העד בטלה כל העדות ואפילו הן מאה דאין עדים נעשין זוממין עד שיזומו כולן כדאמרינן במס' מכות (דף ה:) מניין שאפילו הן מאה תלמוד לומר עדים(מ): **בדיקות.** אפילו אמרו כולם אין אנו יודעין מצות הזמה ראויה להתקיים בהן דאין הזמה תלויה אלא בחקירות לומר עמנו הייתם באותה שעה במקום אחר. כל עדותן בטלה שבגמרא הוא והן פטורין: **שזה יודע בעיבורו של חודש.** זה שאמר בשנים יודע שהחדש שעבר מלא היה ויום ראשון של חדש שהוא יום (של) שלשים מחדש שעבר היה: **אחד אומר בשתי שעות כו'.** דטעי אינש בהכי: **רבי יהודה אומר עדותן קיימת.** דכולי האי טעי אינש: **נמצאו דבריהם מכוונים.** ומעתה צריכין ליסא וליתן בדבר: **פותחין לזכות.** אי לא קטלת לא תדחול כדאמרן בפירקא דלעיל (דף לג:): **אמר אחד מן העדים יש לי ללמד עליו זכות משתקין אותו.** וכ"ש אם היה בא ללמד עליו חובה. וטעמא אמר בפירקא דלעיל (דף לג:) דעד אחד לא יענה בנפש בין לזכות בין לחובה משום דמיחזי כנוגע בעדות: **אמר אחד מן התלמידים.** היושבים לפני הדיינים יש לי ללמד עליו חובה משתקין אותו כדאמרן לעיל (דף לד.) דעד אחד לא יענה בנפש למות [במדבר לה] למות הוא דאינו עונה הא לזכות עונה: **מעבירין אותו למחר.** מעבירין את הדין עד למחר משום הלנת דין כדאמרינן בפירקא דלעיל (שם): **היו מזדווגין.** ביום ראשון לאחר שהעבירוהו לדון(נ) ממקום הישיבה היו מזדווגין בבתיהן או בשוק ונושאין ונותנין בדבר: **כל הלילה.** איש איש לעצמו: **המזכה.** אתמול אומר אני הוא המזכה אתמול ועדיין מזכה אני על כרחו שאינו יכול לחזור בו והמחייב אומר אם לא מצאו הלילה זכות אני המחייב ומחייב אני במקומי: **המלמד.** אתמול חובה אם מצא לו הלילה זכות מלמד זכות אבל המלמד זכות כו': **שנים עשר מחייבין ואחד עשר מזכין.** והטייתך ע"פ אחד לרעה ליתא הלכך יוסיפו הדיינין. אפילו עשרים ושנים מזכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע יוסיפו הדיינין דהאי דאמר איני יודע כמאן דליתיה דמי ואין דנין דיני נפשות לא לזכות ולא לחובה בפחות מעשרים ושלשה: **שנים שנים.** אם נתחלקו השנים שהוסיפו זה לכאן וזה לכאן דהכתי ליכא הטייה לא לטובה ע"פ אחד ולא לרעה ע"פ שנים צריך להוסיף עוד שנים וכן עד שבעים ואחד: **עד שיראה אחד מן המחייבין את דברי המזכין.** דאיכא הטייה לטובה ע"פ עד(ס) אחד וה"ה אם יראה אחד מן המזכין את דברי המחייבין דהוו להו שלשים ושבעה מחייבין ואיכא הטייה לרעה ע"פ שנים. ובשעת גמר דין הא אוקימנא דאף המלמד זכות יכול לחזור וללמד חובה והא דתנן הכי משום לישנא מעליא דאזכות קא מהדר והכי תריצנא בפירקא דלעיל (דף לד.): **גמ' מנא הני מילי.** דעבדינן שבע חקירות: **ודרשת וחקרת.** משמע יפה יפה (יפה) ושאלת לא משמע חקירה אלא עד דכתב היטב בהדיה הא תלתא ובעיר הנדחת כתיבי [דברים יג] וביחיד העובד ע"ז כתיב [שם יז] ודרשת היטב הא תרי דאילו ודרשת בלא היטב משמע דרישה מעליא ובעדים זוממין כתיב ודרשו השופטים והנה עד שקר העד [שם יט] מזהירך הכתוב לדרוש היטב את עדים האחרונים המזימין את הראשונים הרי שבע חקירות:

ואימא

שבחמש חמה במזרח. בפ"ק דפסחים (דף יב:) פריך בו' נמי ניכול ומשני שית יומא בי קרנתא קאי וקשה כיון שאין היכר בין ו' לז' לאביי דאמר התם לר' יהודה אדם טועה חצי שעה ומשהו ותלינן טעות בשניהם א"כ א' אומר בה' וא' אומר בז' אמאי עדותן בטילה נימא האי דקאמר ה' סוף ה' והאי דקאמר ז' תחלת ז' ומעשה כי הוה פלגא דשית והאי טעה פלגא שעתא קמיה והאי טעי פלגא לאחוריה וי"ל דהא דקאמר דשית יומא בי קרנתא קאי דטעו בין תחלת ו' לז' היינו דוקא לענין חמץ דלכל מסור אבל עדות מסורה לזריזין:

שכן

מסורת הש"ס

א) פסחים יב., ב) לעיל ט: לקמן מא. פא:, ג) פסחים יב., ד) פסחים יא: [לקמן סט.], ה) [עמ"ש תוס' לקמן מא: ד"ה שזה], ו) ג"מ אחד, ז) [עי' מ"ש תוס' לקמן מא: ד"ה אחד], ח) [עי' מ"ש תוס' שם], ט) [גי' סדר המשנה דיונן], י) לעיל לד., כ) ג"ז שם, ל) [לעיל לג.], מ) [דברים יז], נ) [בס"א: לדין], ס) [נ' דתיבת עד מיותרת וכן ליתא בנמ"י],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מכירין וכו' אלא ככל שאר בדיקות שאינן אלא:

מוסף רש"י

היו בודקין אותן. לעדי נפשות (פסחים יב.). **באיזו שבוע.** שמיטה, באיזו שמיטה של יובל שיש בו שבע שמיטות (שם). **באיזו שנה.** של שמיטה (שם). **באיזה חודש.** בשנה (שם). **בכמה בחודש.** בכמה ימים בחודש (שם). **באיזה יום.** בשבת, באחד בשבת או בשני בשבת או בשלישי בשבת או אחד מן האחרים (שם). **בעוקצי תאנים.** שאמרו העדים תחת תאנה נעשה מעשה, אמר לו תאנה זו עוקציה דקין או עוקציה גסין, עוקצין זנבות תאנים, כמו (סוכה לד:) ניטל עוקצו (לעיל ט:). **מה בין חקירות לבדיקות.** בין חקירות הנך שבע קמייתא לבדיקות אוחרנייתא (פסחים יב.). **חקירות אחד אומר איני יודע.** באחת מהן ואפילו בשעות (נ"א בשם) אומר איני יודע (שם). **אחד אומר בשנים בחודש.** הרג זה את הנפש, **ואחד אומר בשלשה בחודש עדותן קיימת.** וכ"ד היו בודקין אותן בשבע חקירות, וכיון דהושוו שניהן לומר בשלישי או ברביעי, וכשבדקום איזה יום בחודש, אמר זה בשני וזה אמר בשלישי, שניהן על יום אחד העידו, אלא שזה **יודע בעיבורו של חודש.** שחודש שעבר מלא והוקבע ר"ח ביום שלשים ואחד, וזה שאמר בשנים בחודש ידע בו, וזה שאמר שלשה סבור שהוקבע החודש ביום שלשים, והואיל ויש טועין בכך אע"פ שמצווין אנו לחלק את עדותן כדי שתבטל, להציל את הנפש, אין בידינו כח לחלקו (שם). **זה אומר בשלשה, ואחד אומר בחמשה עדותן בטלה.** דהא ליכא למטעי, וקרא כתיב ודרשת וחקרת והנה אמת נכון, שתהא עדותן מכוונת, ואי לא לא קטלינן והוא והן פטורים, דאין עדים נהרגים אלא על ידי הזמה (שם). **אחד אומר בשתי שעות כו'.** דטועה אדם בכך (שם). **ואחד אומר בשבע עדותן בטלה.** אפילו לר' יהודה, **שבחמש חמה במזרח.** במזרחו של רקיע, ויכול להבין על ידי הצל, כשנותן ידו כנגד המזרח הוה הצל לצד מערב, **ובשבע חמה במערב,** והצל לצד מזרח (שם). **דנין אלו כנגד אלו.** היכא דנחלקו בדין, שלשים וששה מחייבין ושלשים וחמשה מזכין, וקי"ל (לעיל ג.) אין מטין לחובה על פי אחד, דנין בראיותיהן אלו כנגד אלו עד שיחזור בו אחד מן המחייבין, דהוו להו מזכין רובא (לעיל לד.).

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"א מהל' עדות הל' ד סמג עשין קט:
ב ב מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל' א:
ג ג מיי' פ"א מהל' עדות הל' ד:
ד ד ה מיי' שם הל' ו:
ה ו מיי' שם פ"ב הל"א:
ו ז מיי' שם הל' ב ג וסמג שם טור שו"ע ח"מ סי' ל סעיף ב:
ז ח מיי' שם הל' ד טור שו"ע שם סע"ז:
ח ט י מיי' שם הל' ה:
ט כ מיי' פי"ב מהל' סנהדרין הל' ג:
י ל מיי' פ"א שם הל"א ופ"ה מהל' עדות הל"ח:
יא מ נ מיי' פ"י מהל' סנהדרין הלכה ח:
יב ס מיי' שם פי"ב הל' ג:
יג ע מיי' שם פ"י הל' ב:
יד פ מיי' שם פי"ב הל' ג:
טו צ מיי' פ"ט מהל' סנהדרין הל' ב:

תורה אור השלם

1. וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נֶעֶשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּקִרְבֶּךָ: דברים יג טו
2. וְהֻגַּד לְךָ וְשָׁמָעְתָּ וְדָרַשְׁתָּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן הַדָּבָר נֶעֶשְׂתָה הַתּוֹעֵבָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל: דברים יז ד
3. וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הֵיטֵב וְהִנֵּה עֵד שֶׁקֶר הָעֵד שֶׁקֶר עָנָה בְאָחִיו: דברים יט יח

רבינו חננאל

פ"ה היו בודקין אותו בשבע חקירות באיזה שבוע כו' מנא הני מילי ואמרינן כדכתיב בעיר הנדחת ודרשת וחקרת ושאלת היטב ובעובדי ע"ז כתיב והוגד לך ושמעת ודרשת היטב ובעדים זוממין כתיב ודרשו השופטים היטב הרי שבע חקירות ואימא בעובד ע"ז שלש ובעיר הנדחת שלש ובעדים זוממין אחת כמו החשבון שכתב בכל